

JACOB SPENS

Redan i februari 1696 upprättades i Stockholm ett bytesbrev mellan kammarherre Claes Bonde och överste Jacob Spens. Bonde överlämnade därvid Sannum och de andra hemmanen som han inbördat av von Boij. I utbyte lämnade Spens Solberga, Lundsjö och ett antal andra hemman i Floda socken i Södermanland. Detta bytesbrev behandlades av rätten först vid tinget i maj 1698. För att ytterligare stärka sin talan hade Spens den 30 augusti 1697 insatt 7.000 daler silvermynt i Skaraborgs läns lant-ränteri, för att von Boij skulle kunna göra sig betalning därur. Han nämnde vidare i brevet att hans hustru Beata Bonde var närmaste "*bördeman*", eftersom hon var syster till föregående ägare Katarina Bonde.

Då Spens övertog Sannum var han överste för livregementet till häst. År 1698 utnämndes han till generalmajor och tre år senare till generallöjtnant. Nästa befordran kom 1704 då han blev general av kavalleriet och mönsterherre i Sverige. Två år senare tog han avsked ur krigstjänsten och inledde en civil karriär som ledde till utnämning som kungligt råd och president i bergskollegium år 1710 och slutligen vice överståthållare i Stockholm år 1714. Han belönades med grevlig värdighet år 1712.⁸

Jacob Spens var välförsedd med jordagods - främst i Östergötland och Uppland. Han besökte ibland Sannum.

*Jakob Spens (1656 - 1721) var den siste i en släktkedja som började omkring år 1300. (SPA)
Se bilaga 2.*

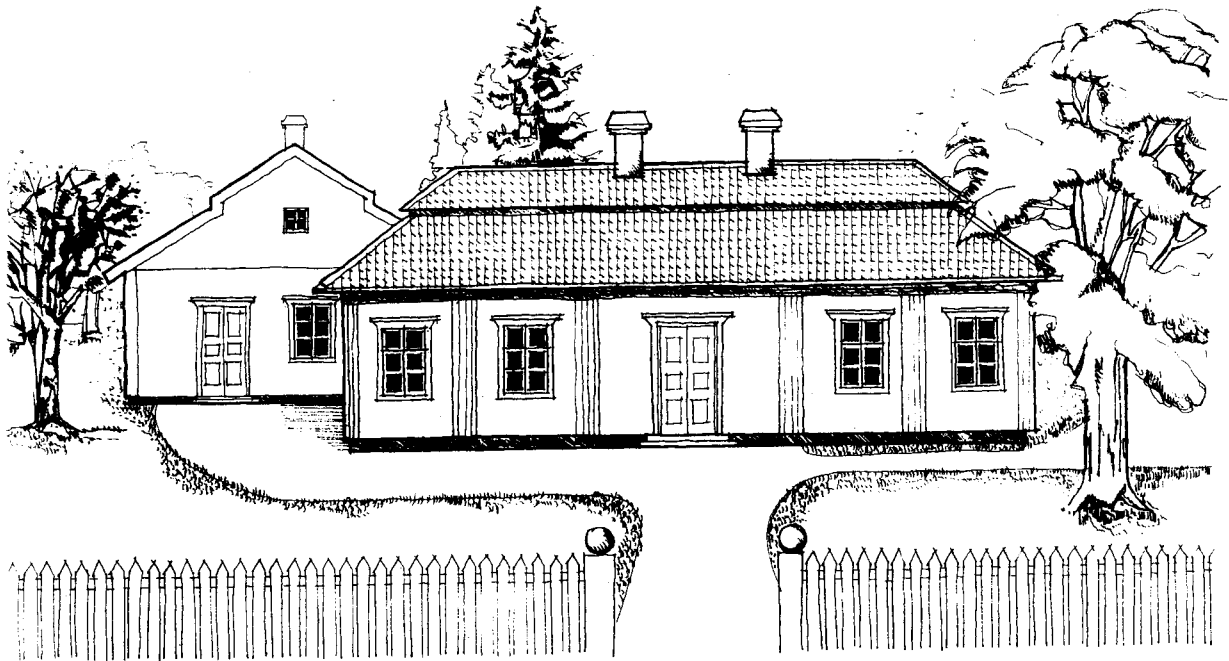
I domboken för den 12 oktober 1698 behandlades ett ärende som ger upplysning om hur jordbruksarbetet var organiserat. Lars Dubb var befallningsman på Sannum. Hans svåger Per Andersson hade anklagat honom för "några otrohetsstycken emot sin herre". Dubb skulle enligt svågern ha kört den stridaste rågen till sin lada och den "faxogste" (dåligaste) till sin herres lada, vidare skulle han ha behållit den bästa jorden och sått sin råg i och gett ifrån sig den sämsta. Till historien hörde att Per Andersson en gång försökte att få tjänsten som befallningsman. Dubb hade med sig en attest från bönderna på Sannum Anders Olsson och Sven Larsson samt Mickel Jonsson i Gråberga. De hade deltagit i arbetet på den ena

av Sannums båda halvgårdar när rågen skars och delades. Den ena fjärdedelen hade Spens "förunt" Dubb och den andra fjärdedelen brukade Dubb till halvnad (hälften). Vid skörden avlades 4 neker av var stuka (som bestod av 16 neker) som kördes in i herreladan. Två små åkrar, som kallades Mekuls och Söderåkern, hade Dubb delat själv. Sven Larsson kunde intyga att han sett, när Dubb hämtade sin råg och att det då låg 4 neker för var stuka åkern igenom. Alla intygade också att "där åkern var högländ, var vänare råg, än neder på ändarna, och ju sidare han var ju faxogare" var den.

Per Andersson hade mottagit stämningen i rätt tid. Men vid rättegången hade han avvikit till Finland och en tjänst som fogde hos landshövding Kurck. Lars Dubb förklarades "för en sådan obevislig tillvitelse ledig och fri".

Jacob Spens hade lånat 30.000 riksdaler silvermynt av den förmögne köpmannen Sebastian Tham i Göteborg med säkerhet i sätesgården Sannum med underlydande hemman. När de båda lärde känna varandra vet vi inte. De kan ha träffats i Stockholm när Tham som assessor deltog i sammanträden med kommerskollegium och Spens var president i bergskollegium. De kan också ha råkats i Udenäsbygden. Tham blev år 1712 ägare till Forsviks bruk. Han vistades under de första åren förmodligen rätt mycket i Forsvik för att ordna med det då ganska förfallna bruket. Kanske har Tham rent av hyrt in sig på Sannum för att bo något så när bekvämt. Hur som helst så upprät-

tades den 18 september 1714 ett köpekontrakt i vilket sägs att Tham "*nu strax tillträder sätesgården och godset, havandes över det samma och alla dess tillhörigheter, fri och obeskränkt disposition*". Försäljningen var föremål för uppbud på de följande tre tingen. Någon lagfart gick dock inte att utfärda. Sannum, som var säteri, fick bara ägas av adliga personer, vilket Tham vid denna tidpunkt inte var. Han fann det därför nödvändigt att med en underdånig skrivelse till Konungen fråga om det var möjligt att föräras adelskap. År 1716 upphöjdes så Sebastian Tham och hans efterkommande till adlig värdighet och den 27 oktober 1719 kunde följdaktligen lagfarten på Thams förvärv utfärdas.

Fantasibild av hur byggnaderna på Sannum kan ha sett ut vid 1700-talets början. I mitten ligger den sätesbyggnad som revs omkring 1835. Till höger syns delar av den nuvarande södra mangårdsbyggnaden.

Teckning: Kjell Torbjörnsson